

Lapsiystävällinen Eurooppa

Suomen kansallinen intressi on vauras ja vakaa Eurooppa. Se rakentuu lasten terveydestä, turvallisuudesta, koulutuksesta ja sosiaaliturvasta. Lapsiin investoiminen ei tarkoita vain rahaa, vaan myös arvoja. Se tarkoittaa sen varmistamista, että lapsen oikeudet toteutuvat koko Euroopan unionin alueella, kaikissa jäsenvaltioissa ja että oikeuksien toteutumista arvioidaan ja korjaavia toimenpiteitä tehdään säännöllisesti.

Seuraavalla viisivuotiskaudella EU:n on otettava selkeitä askelia lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi, päätösten lapsivaikutusten arvioimiseksi, turvallisen perhe-elämän edellytysten luomiseksi ja perheväkivallan ehkäisemiseksi sekä muuttoliikkeen mukana kulkevien ja EU:sta turvapaikkaa hakevien lasten suojelemiseksi. EU:n tulee edistää lasten oikeuksia ja hyvinvointia niin unionin rajojen sisä- kuin ulkopuolella.

1. Suositus

Tuomme esille Suomen esimerkkiä lapsiin investoimisen hyödyistä.

2. Suositus

EU sitoutuu vähentämään lapsiperheköyhyyttä ja seuraa tavoitteen toteutumista.

3. Suositus

Lapsitakuun toteutuminen varmistetaan ja laajennetaan koskemaan kaikkia lapsia.

4. Suositus

Lapsivaikutusten arvioinnilla ja lapsibudjetoinnilla teemme lapset näkyväksi päätöksenteossa.

5. Suositus

Varmistamme EU:sta turvapaikkaa hakevien lasten erityis-suojelun ja paremman oikeusturvan.

6. Suositus

Lasten suojeleminen muuttoliikkeessä vaatii yhtenäistä maahanmuuttopolitiikkaa.

7. Suositus

EU sitoutuu luomaan turvallisen perhe-elämän edellytyksiä ja ehkäisemään perheväkivaltaa.

8. Suositus

EU:n rahoituskehyksessä vahvistetaan lasten hyvinvointia ja lapsibudjetointi otetaan käyttöön.

1. Suositus:

Tuomme esille Suomen esimerkkiä lapsiin investoimisen hyödyistä.

Tämän päivän lapset ovat tulevaisuuden Euroopan osaajia, yrittäjiä, vanhempia ja johtajia. Heidän hyvinvointiinsa ja koulutukseensa panostaminen tuottaa yhteistä hyvää pitkällä aikavälillä.

Suomi on erinomainen esimerkki, miten kriisien runtelema maa voi nousta köyhyydestä ja hajaannuksesta ja tulla vakaaksi, koulutetuksi ja vauraaksi yhteiskunnaksi. Miten se tehtiin? Investoimalla lapsiin juuri silloin, kun siihen ei ollut varaa. Suomalaisten ylpeydenaiheet äitiyspakkaus, neuvolajärjestelmä ja kouluruokailu luotiin heti sotien jälkeen sotakorvausten painaessa kansakunnan hartioita. Oppivelvollisuus, peruskoulu, lapsilisät ja vanhempainvapaat ovat samaa lapsiin investoimisen historiaa.

Olemme esimerkki siitä, miten lasten hyvinvointiin panostaminen tuo menestystä kansakunnalle. Lapsiin investoiminen on paras tapa rakentaa Euroopan tulevaisuutta, vahvistaa osaamista sekä rikkoa osattomuuden ja huono-osaisuuden kierre. Se ei ole ainoastaan oikein, se on myös viisasta.

2. Suositus:

EU sitoutuu vähentämään lapsiperheköyhyyttä ja seuraa tavoitteen toteutumista.

EU on sitoutunut suojelemaan lasten oikeuksia ja edistämään sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Silti lähes 25 miljoonaa lasta ja nuorta elää perheissä, joissa kärsitään pienituloisuudesta, aineellisesta puutteesta tai vajaatyöllisyydestä. Neljäsosa EU:n alueella asuvista lapsista elää siis köyhyys- tai syrjäytymisriskin alla. Vaikka Suomessa köyhyysriskin alla elää muihin EU-maihin nähden vähemmän lapsia, myös meillä kehitys on huolestuttavaa. Pienituloisten ja matalapalkkaisten lapsiperheiden toimeentulo on heikentynyt vuoden 2015 jälkeen keskimääräistä enemmän. Toimenpiteitä lapsiperheiden köyhyyden kitkemiseksi on tehostettava koko EU:n alueella.

Perheen toimeentulon niukkuudella on pitkäaikaisia vaikutuksia lapsen ja nuoren elämään. Pahiten lasta vaurioittavaa on vauvaperheen köyhyys. Lapset, jotka kasvavat köyhyydessä tai sosiaalisesti syrjäytyneinä, menestyvät usein koulussa huonommin, ovat sairaampia ja pystyvät hyödyntämään potentiaaliaan myöhemmin elämässään heikommin. Huono-osaisuuden kierre voidaan katkaista turvaamalla lapselle kehittymisen kannalta keskeiset palvelut, kuten laadukas varhaiskasvatus ja perusopetus sekä perheelle riittävä toimeentulo, terveydenhuolto ja sosiaalipalvelut sekä vanhempien pääsy työmarkkinoille.

3. Suositus:

Lapsitakuun toteutuminen varmistetaan ja laajennetaan koskemaan kaikkia lapsia.

Euroopan parlamentti vaati vuonna 2015 lapsitakuuta (Child Guarantee) varmistamaan, että jokaisella haavoittuvassa asemassa olevalla lapsella on pääsy maksuttomaan perusterveydenhuoltoon, varhaiskasvatukseen ja koulutukseen, kunnolliseen asumiseen ja ravintoon. Parlamentti edellytti 2017 komissiolta valmistelevia toimenpiteitä lapsitakuun toteuttamiseksi.

Lapsitakuun toteutumisen varmistaminen on seuraavan Europarlamentin keskeisimpiä tehtäviä. Samalla esitämme, että lapsitakuu laajennetaan koskemaan yhdenvertaisesti jokaista EU:n alueella asuvaa lasta, ei ainoastaan haavoittuvassa asemassa olevia. Lapsen oikeudet koskevat yhtäläisesti jokaista lasta.

4. Suositus:

Lapsivaikutusten arvioinnilla ja lapsibudjetoinnilla teemme lapset näkyväksi päätöksenteossa.

Lasten kasvun ja kehityksen turvaaminen edellyttää yhteiskuntapolitiikkaa, jossa lasten hyvinvoinnin kannalta keskeiset tekijät tunnustetaan läpileikkaavasti ja hallinnonalasta riippumatta. Lapsivaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi tuovat lapsinäkökulman näkyväksi kaikessa päätöksenteossa. Ne myös edistävät komission vuonna 2013 antaman Investoidaan lapsiin – murretaan huono-osaisuuden kierre –suositusten toteutumista.

EU:n perusoikeuskirja toistaa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen periaatteen siitä, että lapsen edun tulee olla ensisijainen harkintaperuste silloin, kun päätöksellä on vaikutuksia lapsiin. Lapsen edun toteutuminen varmistetaan lapsivaikutusten arvioinnilla. Siinä tarkastellaan, millaisia myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia esitetyllä päätöksellä tai toimintaohjelmalla on lasten hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen. Arvioinnissa tulee huomioida, että vaikutukset voivat olla erilaisia eri lapsiryhmien osalta, tai EU:n eri jäsenmaiden lasten osalta. Erityisen tärkeää on arvioida vaikutuksia haavoittuvassa asemassa oleville lapsille. Lapsivaikutusten arviointiin kuuluu myös lasten näkemysten selvittäminen. Vaikutusten arvioinnin perusteella esitystä voidaan korjata ja siten välttää lasten kannalta haitalliset päätökset.

Lapsibudjetoinnissa on kyse sekä budjettianalyysistä (kuinka paljon määrärahoja lapsiin kohdistetaan) että talousarviopäätösten lapsivaikutusten arvioinnista. Lapsibudjetointi ei tarkoita erillistä "lasten talousarviota", vaan laaditun talousarvion ja sen vaikutusten tarkastelua lapsinäkökulmasta.

Lasten kannalta merkittävien päätösten tunnistamisessa, eri lapsiryhmiä koskevien näkökulmien huomioimisessa ja lasten näkemysten selvittämisessä voi hyödyntää kotimaisten lapsi- ja perhejärjestöjen ja esimerkiksi Eurochild- ja Save the Children -järjestöjen asiantuntemusta.

5. Suositus:

Varmistamme EU:sta turvapaikkaa hakevien lasten erityissuojelun ja paremman oikeusturvan.

Nykyisessä EU:n turvapaikkapolitiikassa on viime vuosien aikana ilmennyt monia puutteita, jotka ovat moninkertaistaneet liikkeellä olevien lasten riskin menehtyä, kadota, joutua henkisen, fyysisen ja seksuaalisen väkivallan tai ihmiskaupan uhreiksi. EU-maat eivät ole kyenneet suojelemaan lapsia organisoituneilta rikollisilta. Tyttöjä ei ole maahanmuuton yhteydessä varjeltu tarpeeksi hyvin pakkoavioliitoilta. Pakolaiset, turvapaikanhakijat ja EU-maihin kotoutuvat ovat joutuneet kokemaan syrjintää ja rasismia.

EU:n alueelle pyrkiviä lapsia koskevat tiedot ovat hajanaisia ja vertailukelvottomia. Kokonaiskuva puuttuu ja eri ikäisten ja eri sukupuolta olevien lasten tilanne on osittain pimennossa. EU:ssa ei ole tarkkaa tietoa niiden ilman huoltajaa olevien lukumäärästä, jotka katoavat tai karkaavat vastaanottotiloista tai sijoituspaikoista. Liikkeellä olevien lasten suojelemiseksi on tartuttava puutteisiin lasten henkilöllisyyden selvittämisessä, lasten vastaanotossa, lapsen edun arvioinnissa, iänmäärittämisessä, tiedonkeruussa, edun-

valvonnassa, lähtömaahan palauttamisessa, kotouttamisessa ja koulutuksen tarjoamisessa lasten parissa työskenteleville. Toimet on sovittava yhteen yleisen lastensuojelun kanssa, myös lähtö- ja kauttakulku- maissa. Painopisteen on oltava rajat ylittävän yhteistyön tehostamisessa.

Kreikan tilanne on surullinen esimerkki siitä, miten EU on epäonnistunut jäsenmaiden välisessä yhteistyössä. Ateenassa on tällä hetkellä tuhansia maahan yksin tulleita lapsia vailla suojelua ja oikeusapua, monilla heistä traumatisoivia kokemuksia pakomatkalta ja vastaanotto-olosuhteista, ja perheenjäseniä toisissa EU:n jäsenmaissa.

6. Suositus:

Lasten suojeleminen muuttoliikkeessä vaatii yhtenäistä maahanmuuttopolitiikkaa.

EU:n epäyhtenäinen maahanmuuttopolitiikka ei voi enää jatkua. Lasten suojeleminen muuttoliikkeessä vaatii johdonmukaisempaa sisä- ja ulkopoliittikkaa ja sen yhtenäistä toimeenpanoa. Komissio on asettanut maahantulijalasten suojelun EU:n alueella ja maahantulon kaikissa vaiheissa unionin ensisijaisiksi tavoitteiksi. Valitettavasti tästä tavoitteesta ollaan vielä kaukana.

Viimeaikaiset päätökset rahoituksen lisäämiseksi EU:n rajojen kontrolliin ja valvontaan ovat vain osa ratkaisua. Euroopan komission tiedonannossa Lasten suojeleminen muuttoliikkeen yhteydessä (2017) on linjattu, että paossa olevien lasten suojeleminen perustana tulee olla EU:n oikeuden täytäntöönpanon ja perusoikeuskirjan sekä lapsen oikeuksia ja ihmisoikeuksia koskevan kansainvälisen oikeuden noudattaminen. Lasten suojeleminen kannalta perheenyhdistämisen mahdollisuus on oleellisen tärkeä.

7. Suositus:

EU sitoutuu vahvistamaan turvallisen perhe-elämän edellytyksiä ja ehkäisemään perheväkivaltaa

Kodin pitäisi olla lapselle turvallisella paikalla maailmassa, mutta kolmannes lapsista joutuu kotonaan kohtaamaan kaltoinkohtelua tai väkivaltaa tai pelkäämään vanhempiensa välistä väkivaltaa. Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemiseksi, ns. Istanbulin sopimus, edellyttää valtioilta väkivallan ennaltaehkäisyä ja tukipalveluja väkivaltaa kokeneille. EU on allekirjoittanut sopimuksen, mutta ei vielä ratifioinut sitä.

EU:ssa on käynnissä hälyttävä muutos perheväkivaltaan suhtautumisessa: useissa Itä-Euroopan maissa väkivallan vastaista työtä tekevät kansalaisjärjestöt ovat joutuneet uhatuiksi, Istanbulin sopimusta vastaan on käynnissä laajamittaista vastustusta, eikä perheväkivaltaa lueta kaikkialla enää rikokseksi. Lasten oikeuksien toteutumiseksi ja turvallisuuden parantamiseksi tarvitaan pitkäjänteisiä ja laajalaisia toimia EU:ssa perheväkivaltaa vastaan.

8. Suositus:

Lasten hyvinvointia vahvistetaan ja lapsibudjetointi otetaan käyttöön EU:n rahoituskehyksessä

EU:n monivuotista rahoituskehystä (Multiannual Financial Framework MFF 2021–2027) uudistetaan parhaillaan. Uudistus antaa mahdollisuuden vahvistaa lasten hyvinvointia. Lapsibudjetoinnin käyttöönotto MFF:n yhteydessä auttaisi selvittämään, millaisia vaikutuksia EU:n talouspolitiikalla on lasten hyvinvoinnille ja oikeuksien toteutumislle sekä kuinka tehokkaasti resurssit on käytetty. Tulevassa rahoituskehyksessä täytyy varmistaa vähintään nykyinen lapsiköyhyyden vähentämiseen tähtäävä rahoitustaso. MFF on jaettu eri rahastoihin, joita koskevilla ohjelmissa voidaan toteuttaa lapsiin investoimisen periaatetta.

Euroopan sosiaalirahasto ESR+ (engl. ESF+ European Social Fund+), Euroopan aluekehitysrahasto EAKR (engl. ERDF European Regional Development Fund) ja CPR (Common Provisions Regulation): Torjutaan lapsiperheköyhyyttä ja eriarvoistumista ja tuetaan inklusiivista koulutusta sekä muutosta laitoshoidosta perhe- ja yhteisökeskeiseen hoivaan. Tavoitteena on, että 5% ESF+ rahoituksesta korvamerkitään lapsitakuun toteuttamiseen lapsiperheköyhyyden poistamiseksi. Painopisteenä on oltava erityisesti romanivähemmistöön kuuluvat sekä maahanmuuttajataustaiset lapset. Ohjelman tavoitteet on sidottava selkeästi Agenda 2030 -tavoitteiden toteuttamiseen.

AMF (Asylum and Migration Fund): Lasten osuus turvapaikanhakijoista, erityisesti yksintulleiden alaikäisten määrä, pitää huomioida rahoituspäätöksissä. Jäsenmaat on veloitettava kohdentamaan osa rahoituksesta nimenomaan turvapaikanhakijalapsista huolehtimiseen. Rahoituksessa on panostettava lasten pääsyyn esi- ja perusopetukseen sekä mielenterveyspalveluihin, jotka ovat keskeisiä tapoja tukea kotoutumista. Turvapaikanhakija- ja maahanmuuttajalapsille on turvattava perhe- ja yhteisöpohjainen hoiva ensisijaisesti perheenyhdistämisen ja toissijaisesti lastensuojelun kautta, sekä yhdenvertainen pääsy yksilöllisiin palveluihin. Lasta on kohdeltava ensisijaisesti lapsena, eikä maahanmuuttajana tai turvapaikanhakijana.

NDICI (The Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument): Lapset on tunnistettava erityisenä ryhmänä, joihin panostaminen tuottaa tuloksia pitkään. Lapsia on kuultava ja heillä on oltava mahdollisuus vaikuttaa heitä koskeviin kehitysohjelmiin – varsinkin, kun osassa kehitysmaista lapsia on jopa yli puolet väestöstä. Vähintään 25 % alueellisten ohjelmien alla tapahtuvasta rahoituksesta pitää kohdistaa kaikkein haavoittavimmassa asemassa olevien lasten tukemiseen ja varmistaa, että jokaiselle lapselle annetaan mahdollisuus kehittyä täyteen potentiaaliinsa. Heille annetaan riittävä turva ja suojelu, heitä ei suljeta laitoksiin eikä eriytetä yhteiskunnassa. Erityisesti on priorisoitava köyhimmässä maissa asuvien lasten tukea. Lyhytaikaiset, muuttoliikkeeseen liittyvät poliittiset paineet eivät saa johtaa pitkäjänteisen ja tuloksekkaan kehitysyhteistyön murentamiseen.

Mitä EU-tasolla pitäisi tehdä?

- Lapsiperheköyhyyden kitkeminen nostetaan agendalle erityisesti EU:n ohjausjakson ja EU:n rahoitusohjelmien kautta ja lapsiperheköyhyyden väheneminen asetetaan European Semester -arvioinnin mittariksi.
- Lapsitakuun toteutuminen turvataan ja lapsitakuu laajennetaan koskemaan jokaista EU:n alueella asuvaa lasta.
- Europarlamentin päätöksistä tehdään säännönmukaisesti lapsivaikutusten arviointi, myös talouspolitiikkaa koskevissa päätöksissä. Lapsen oikeuksien toteutumista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.
- Lapsibudjetointi otetaan käyttöön MFF:n ja vuosittaisen talousarvion yhteydessä.
- Turvapaikkaa hakevien lasten henkilöllisyyden selvittämistä tehostetaan ja varmistetaan, että turvapaikkaa hakevien lasten vastaanotto on lapsen oikeuksien mukainen.
- Vähennetään Eurooppaan kohdistuvaa maahanmuuttopainetta vahvistamalla lasten hyvinvointia ja suojelua kriisialueilla sekä kehitysyhteistyön kohdemaissa.
- Sitoudutaan Kaikki lapset mukaan ja Investoidaan lapsiin – murretaan huono-osaisuuden kierre –suuntaviivoihin.
- EU ratifioi Istanbulin sopimuksen, aloittaa sen toimeenpanon sekä käynnistää toimia unionissa perheväkivallan ehkäisyn kannalta kielteisen kehityksen pysäyttämiseksi

Mitä Euroopan parlamentin jäsen voi tehdä?

- Tunnistaa lapsia koskevat asiat ja varmistaa, että vaikutukset lapsiin arvioidaan.
- Tuoda esille Suomen esimerkkiä lapsiin investoimisen hyödyistä.
- Tuoda lapsenoikeusnäkökulmaa monipuolisesti ja rohkeasti mukaan keskusteluihin.
- Vaatia lapsivaikutusten arviointia talousarviota ja talouspolitiikkaa koskevissa päätöksissä.
- Sitoutua Child Rights Championiksi edistäen johdonmukaisesti lasten oikeuksia omalla kaudellaan.
- Olla tarkkana, kun MFF:n rahastojen ohjelmista päätetään, että lasten hyvinvointia vahvistavat tavoitteet ovat ohjelmissa selkeästi mainittuina.
- Huolehdiä siitä, että perheväkivaltaan liittyviä kysymyksiä ei ohiteta, vaan säädöksissä ja rakenteissa annetaan selkeä viesti siitä, että perheen sisäinen väkivalta on tuomittavaa eikä ole yksityisasia.

Lisää luettavaa:

Child Poverty and Social Exclusion in Europe: A Matter of Children's Rights. 2014.

<https://resourcecentre.savethechildren.net/sites/default/files/documents/child-poverty-and-social-exclusion-in-europe-low-res.pdf>

Children of the Recession. The impact of the economic crisis on child well-being in rich countries.

UNICEF. 2014. https://www.unicef.org/publications/index_76438.html

Combating child poverty: an issue of fundamental rights. European Union Agency for Fundamental Rights. 2018. <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/child-poverty>

Ending Educational and Child Poverty in Europe. Save the Children. 2016.

https://resourcecentre.savethechildren.net/node/10237/pdf/ending_educational_and_child_poverty_in_europe_02-12-2016.pdf

Esimerkki- ja simulointilaskelmia sosiaaliturvan muutoksista 2012–2019. Soste ry. 2018.

https://www.soste.fi/wp-content/uploads/2018/11/soste_sosiaaliturvaraportti_14022018_valmis.pdf

EU acquis and policy documents on the rights of the child. 2017.

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/euacquisandpolicydocumentsontherightsofthechild_update.pdf

From Europe to Afghanistan. Experiences of Child Returnees. Save the Children Sweden. 2018.

https://resourcecentre.savethechildren.net/node/14238/pdf/sc-from_europe_to_afghanistan-screen_1610.pdf

Fundamental rights: challenges and achievements in 2014 – Annual report. European Union Agency for Fundamental Rights. 2015.

<https://fra.europa.eu/en/publication/2015/fundamental-rights-challenges-and-achievements-2014>

Investoidaan lapsiin – murretaan huono-osaisuuden kierre. Euroopan komission suositus. 2013.

Kaikki lapset mukaan. Lapsen oikeuksien edistämistä ja suojaamista koskevien EU:n suuntaviivojen tarkistus. 2017. <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6846-2017-INIT/fi/pdf>

<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6846-2017-INIT/fi/pdf>

Kansalliset syntymäkohortti 1987 ja 1997 –tutkimukset. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kansallinen-syntymakohortti-1987>

Lapsen ääni 2018. Pelastakaa lapset ry. 2018. https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaa/2018/08/20163238/Pelastakaa_Lapset_Lapsen_Aani_2018_web.pdf

https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaa/2018/08/20163238/Pelastakaa_Lapset_Lapsen_Aani_2018_web.pdf

Yleiskommentti nro 19. Julkisesta budjetoinnista lasten oikeuksien toteuttamiseksi (4 artikla).

YK:n lapsen oikeuksien komitea. 2016.

http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2015/03/CRC_C_GC_19_julkaisu.pdf

Young People in Reception Centres. Finnish Youth Research Society. 2017.

http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/nuorten_turvapaikanhakijoiden_elamaa_en_web_090118.pdf

